

СУТНІСТЬ ТА ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЛІКВІДНІСТЬ БАНКУ

НТУ «Дніпровська політехніка»

Марнопольська А.О.

Науковий керівник: ст.викл.Замковий О.І.

З огляду на загострення світової фінансової кризи на сучасному етапі вітчизняним банкам доводиться працювати в умовах зростаючих ризиків, що супроводжують банківську діяльність. В такій ситуації особливої уваги набуває стабільність фінансового стану банку, основними якісними характеристиками якого виступають платоспроможність і ліквідність. Тому управління ліквідністю банку є одним з найважливіших і ключових питань.

На сьогодні немає єдиної точки зору щодо визначення даного поняття, особливо якщо порівнювати підходи до трактування ліквідності банку серед вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів.

Узагальнивши вивчену літературу [1-3], доцільно подальше дослідження поняття “ліквідність банку” проводити в розрізі основних його економічних ознак на основі наведених визначень за різними науковцями.

До економічних ознак нами віднесено:

- економічна суть (гроші, економічні відносини (виконання зобов’язань), економічні відносини (виконання зобов’язань і забезпечення розвитку), доступ до грошових коштів);
- своєчасність виконання зобов’язань (визначена і невизначена);
- розмір виконання зобов’язань (визначений і невизначений);
- суб’єкти, перед якими банк виконує свої зобов’язання (вкладники, позичальники, кредитори, невизначені);
- втрати, що зазнає банк при забезпеченні ліквідності (без втрат, при мінімальних втратах, невизначені);
- види зобов’язань, які виконує банк (до запитання, строкові, невизначені);
- джерела поповнення високоліквідних активів (внутрішні, зовнішні, невизначені).

Щодо ліквідності банку за економічною суттю, то наукове розуміння даної категорії неоднозначне. Базуючись на дослідженні теоретичних поглядів вітчизняних та зарубіжних науковців, можна виділити чотири найбільш поширені точки зору. Перша полягає в отождненні ліквідності банку з існуючим обсягом готівки. До її представників відносяться Дж. Кейнс, Дж. Сінкі, Е. Рід.[2].

Згідно з другою точкою зору, ліквідність банку трактується як якісна характеристика об’єкта економічних відносин, а саме як здатність погашати свої зобов’язання в строк [2].

Останнім часом віддається перевага третій точці зору, згідно з якою ліквідність банку визначається не лише спроможністю банку розраховуватись за своїми зобов’язаннями, а й одночасним розширенням кредитної діяльності

(І.Б. Івасів, Дж.Сінкі, Ю.С.Ребрик) чи всіх операцій (В.І.Міщенко, А.В.Сомик, Базельський комітет, О.Фуксман, Д.О.Рябіченко). Таке трактування вперше серед вітчизняних науковців було запропоноване І.Б.Івасівом. Закордоном таке визначення було дане ще Дж.Сінкі. Воно спричинене тим, що в сучасних умовах ліквідність банків залежить не лише від незбалансованості активів і пасивів, а й від можливості задовольнити потреби клієнтів у кредитуванні та проведенні ним інших активних операцій.

Вітчизняні економісти пов'язують поняття ліквідності перш за все з виконанням зобов'язань банком (друга і третя точка зору), а в міжнародній банківській справі зосереджується увага не на причинах виникнення потреби в грошових коштах, а на постійному доступі до джерел ліквідності, тобто доступу до грошових коштів. Представниками такої думки є П.С.Роуз, К.Гронер. До них приєднався вітчизняний науковець А.М.Герасименко.

Деякі науковці визначають ліквідність банку як «здатність банку», а інші як «спроможність банку». Проте, згідно тлумачного словника з української мови, ці слова є тотожними.

Важливим є визначення, що виконання зобов'язань банком має бути здійснене своєчасно та в повному об'ємі.

Частина авторів (О.І.Лаврушин, Г.С.Панова, Е. Рід, М.І.Савлук) [2] пов'язує визначення ліквідності банку із виконанням зобов'язань лише за пасивом. Пасив банку включає власний капітал і зобов'язання, які поділяються на залучені (вклади до запитання та строкові вклади юридичних і фізичних осіб) та запозичені (позики від НБУ, інших банків, боргові цінні папери, кредиторська заборгованість). Тобто, банк має бути спроможним виконувати свої зобов'язання перед вкладниками і перед кредиторами у визначені строки, виплачуючи по них грошові кошти. Проте, банк ще несе зобов'язання перед клієнтами за кредитами (наприклад, кредитні лінії) і гарантіями, які він не виконав в повній мірі. А дані операції є активними. Тому, перелік зобов'язань, які має виконувати банк для забезпечення своєї ліквідності, лише за пасивними операціями є неповним. Це також зазначається в інструкції НБУ як і до суб'єктів, перед якими банк несе зобов'язання, відносять не лише вкладників і кредиторів, що відображаються в пасиві балансу, а й позичальників, що відображаються в активі балансу.

Діяльність банку, порівняно з іншими установами, характеризується підвищеним рівнем ризику, тому менеджери банку повинні враховувати максимальну кількість факторів та ступінь їх впливу на рівень ліквідності банку, оскільки неврахування певного фактора в майбутньому може призвести до погіршення фінансової стійкості банку.

Переважає більшість науковців пропонує поділяти фактори впливу на ліквідність банку на дві великі групи, а саме: зовнішні та внутрішні. В межах зовнішніх факторів ми виділяємо фактори непрямого впливу (мега фактори – фактори на рівні світової економіки чи іноземних держав, макро фактори – фактори на рівні національної економіки) і фактори прямого впливу (мезо фактори – фактори на рівні банківської системи). До внутрішніх факторів ми

вважаємо за доцільне відносити мікро фактори (фактори на рівні окремого банку, на які він може впливати).

Мега фактори характеризують загалом стан світової економіки. Останнім часом даному чиннику приділяють особливу увагу, оскільки саме стан світової економіки та світова фінансова криза привели до ряду наслідків неліквідності: наприклад, закриття зовнішніх джерел фінансування для банківських установ. На ліквідність впливає стан материнської компанії (банку), яка періодично може підкріплювати ліквідність банку, та дочірніх структур, оскільки проблеми в їх діяльності змушують банк вливати в них додаткові ресурси, що зменшує його ліквідність.

Нестабільний і послаблений стан економіки спричиняє недовіру клієнтів та інвесторів до банківської системи. Це призводить до відтоку депозитів з банків, погіршення якості кредитного портфеля і послаблення ліквідності. Нерівномірність регіонального розвитку економіки обумовлює необхідність прогнозування грошових потоків залежно від територіального розташування структурних підрозділів банку.

Збалансованість активів і пасивів за сумами і строками має ключове значення в процесі забезпечення ліквідності банку. Вона майже унеможливує виникнення кризи ліквідності у банку, оскільки зобов'язання банку будуть забезпечені наявними ресурсами, а узгодженість активів і пасивів у строках забезпечить своєчасне виконання зобов'язань без збиткової реалізації активів. Чим вище ця узгодженість, тим збалансованіша політика, що проводилася банком, вище його ліквідність, стійкіший фінансовий стан.

Капітал банку є своєрідним запасом міцності, який захищає банк від можливих втрат ліквідності (покриття ризиків активів та гарантування коштів вкладників) в разі несприятливих обставин та у звичайних умовах функціонування, тому його розмір та достатність підвищує ліквідність банку [3].

Перелік посилань

1. Фінансовий механізм управління ліквідністю банку [Текст] : монографія / [І. М. Бурденко, Є. Є. Дмитрієв, Ю. С. Ребрик, Ю. С. Серпенінова] ; за заг. ред. Ю. С. Серпенінової. – Суми : Університетська книга, 2011. – 136 с.

2. Сало, І.В. Фінансовий менеджмент у банку [Текст] / І. В. Сало, О. А. Криклій. - навч. посіб. – Університетська книга : Суми, 2007. – 314 с.

3. Рябіченко, Д. О. Ліквідність банків в сучасних умовах: макроекономічний огляд [Текст] / Д. О. Рябіченко, Г. Ю. Калюжна // Молодіжний науковий вісник УАБС. - 2012. - № 1. - С. 96-109.